

Адыгэ Магъ

1923-рэ ильэсым
гъэтхалэм
кышцегъэжыгъэу кыдэклы

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Культурэм чыплэшхо щиубытышт

Художественнэ фильмэу «Графиня Аиссе» зыфилорэм икьэгъэлъэгъонэу республикэм икьэлэ шъхалэ щыкыуагъэм еплъыгъ Адыгеим и Лышхъуэу Къумпыл Мурат.

Джаш фэдэу мы юфтхъабзэм хэлэжыгъэх Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгэ Республикэм икъралыгъо упчлэжыгъоу Тхьаклушынэ Аслан, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, лъэпкъ-культурнэ ыкы нѳбжыкълэ объединение-хэм, общественнэ организациехэм аплыкхэр.

Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлыкъарым ыкы Къэрэцъе-Щэрджэсым янароднэ тхаклоу Мэщбэшлэ Исхъакъ ироман фильмыр техыгъ. Я XVII-рэ лэлэшгъум ыкы я XVIII-рэ лэлэшгъум иублалэ кызылтызы-убытырэ тарихъ хъугъэ-шлагъэхэр лъапсэ зыфэхъугъэ произведением адыгэ пшъэ-шъэжыгъеу Айцэт кырыкыуагъэр кылуагъэ. Пшъэшъэжыгъер атыгуи ацэгъагъ, Францием иллыклоу Осман империем щылэ графэу де Ферриоль ар ащищэ-фыжыгъ.

Пшъашъэм Францием гъэсэныгъэ ыкы плуныгъэ гъэнэфагъэ щигъотыгъ, заумэ-хъым ыуж Шарлотта-Элизабет Аиссе фаусыгъагъ. Нэужым «апшъэрэ светклэ» заджэхэрэм цлэрыло ар щыхъугъагъ иакъылрэ ицлыфыгъэ шэпхъэ дахэхэмрэ яшлуагъэклэ. Французэхэмклэ анахъ мэхъанэ зилэ клэн хэушхъафыкыгъэу хъугъэр ащ иэпистолярнэ жанр ары. Вольтер ащ фэгъэхъыгъэу ытхыгъагъ ыкы француз литературэм идышъэ фонд пытэу зитворчествэ хэхъэгъэ «черкес нимфэклэ» еджэгъагъ.

Тхьаматэу блэлыгъэм фильмыр игъэ-клотыгъэу кыгъэлъагъоу рагъэжыгъагъ, Урысыем икьэлабэмэ якинотеатрэхэм ар ащэкло. Урысые компаниехэу «Орел» ыкы «Ракурс» зыфилорэхэм фильмым юф дашлагъ, ахэм япэщэгъэр режиссерэу Александр Муратовыр ары. Сценарием Марина Сасинам ытхыгъ. Фильмыр тезыхырэ купым Адыгеим, Санкт-Петербург, Гатчинэм юф ащишлагъ. Пычыгъо заулэ Тыркуемрэ Франциемрэ ащатырахыгъ. Роль шъхалэр фильмым кышцзышыгъэр Къэбэртэе-Бэлыкъарым кышцыхъугъэу, театрэмрэ кинонрэ як-трисэу Мамрэш Светлан ары. Ицлыклогъом Айцэт ироль кызышыгъэр Адыгеим щыщ пшъэшъэжыгъеу Яхьулэ Да-яна. Урысые актер цлэрылохэм ягъусэхэу фильмым хэлэжыгъэх Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ иактерхэр, джаш фэдэу лъэпкъ кышъомклэ Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым» иартистхэр.

Кином икьэгъэлъэгъон хэлэжыгъэхэм закыфыгъазэзэ республикэм и Лышхъуэу кызырэхигъэщыгъэмклэ, ащ фэдэ фильмхэм тарихъ шлэжыр апсыхъэ, блэлыгъэм, тарихъ хъугъэ-шлагъэхэм нахъ куоу ягупшысэхэм иамал кыаты.

«Героине шъхалэм — адыгэ пшъашъэу Айцэт, Просвещением ильэхъан Францием щыпсэуштыгъэм ищысэкълэ фильмым еплъырэм амал илэ мэхъу тильэпкъ итарихъ нахъ игъэклотыгъэу,

нахъ куоу нэлуасэ фэхъунымклэ. Сицыхъэ тель фильмым, романэу «Графиня Аиссе» зыфилорэм фэдэу, адыгэ ыкы урысые культурэм ихъарзынэщ ифэшъошэ чыплэ зэрэщиубытыштым, тийжырэ чыгу итарихъ изэгъэшлэн аналэ нахъ тырадзэным иамал кызыртыштым», — кылуагъ Къумпыл Мурат.

Фильмыр зыгъэуцугъэхэм, джаш фэдэу Адыгеим и Президентыгъэу мылкъу лэпылэгъу кызытыгъэу Шъэумэн Хъазрэт зэрафэразэр республикэм и Лышхъуэу кышхыгъэщыгъ.

Хэушхъафыкыгъэу рэзэныгъэ гушы-лэхэр кинон епхыгъэ юфтхъабзэхэм ахэлэжыгъэхэм кыафилуагъ романыр зытхыгъэ Мэщбэшлэ Исхъакъ. Ащ кызырэхигъэщыгъэмклэ, апэдэдэ романыр фильм шыгъэным ипроект кыдэзгъэ-штагъэхэм зыклэ ащыщ тхаклоу ыкы усаклоу Сергей Михалковыр. Ащ Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлыкъарым ыкы Къэрэцъе-Щэрджэсым япэцэхэм писъмэклэ зафигъэзэгъагъ.

«Романым итхыни фильмым итхыни кын дэдагъэх. Енэгуягъо ежэ графиня Аиссэ щылэныгъэ гъогу кынэу кыкылу-гъэм ифэмэ-бжымыи ащ кытырихъагъэ-клэ. Яюф хэшлыкышхо фырылэу фильмыр зыгъэуцугъэхэм зэрифэшъуашэу япшъэ-рылэ зэрагъэцэкълэштым тидыхъэ тельыгъ. Ахэм юфышхо зэшлуахыгъ. Фильмым ежэгъэ пстэури разэ хъунэу тэгугъэ», — кылуагъ Мэщбэшлэ Исхъакъ.

Шъэумэн Хъазрэт и Шлушлэ фонд игъэлорышлалэ ипэцэу Шъэумэн Асиет проектым дезыгъэштэгъэ пстэуми зэ-рафэразэр кылуагъ ыкы Мэщбэшлэ Исхъакъ фэлъэлуагъ псауныгъэ пытэ илэнэу ыкы литературэм ыльэныкыоклэ игуетыныгъэ кыкылымычынэу. Фильмыр зыгъэуцугъэхэм Кавказым, Европэм ыкы Къокыплэ Благъэм ащыпсэухэрэм яшэн-хэбзэхэр игъэклотыгъэу кыгъэлъэ-гуагъэх. Сыхъатрэ ныкьорэм кыкылоцлэ клогъэ фильмым адыгэ пшъашъэу Айцэт, нэужым графиня Аиссэ хъужы я XVIII-рэ лэлэшгъум Францием ихэшпыкыгъэ куп ифэшъошэ уасэ кызыфышыгъэм пыл тарихъ гъэшлэгъоныр узылэпищэу нэгум кыкылуоуоу агъэлсын алыэкыгъ.

АР-м и Лышхъуэу ипресс-кыулыкы

Фильмыр тырахынэу зэрэхъу-гъэм, Айцэт икьэбар зэрэзэригъэ-шлагъэм ыкы нэмыкълэхэм афэгъэ-хыгъэ зэдэгущылэгъу Мэщбэшлэ Исхъакъ дэтшыгъ, ар я 3-рэ нэклубгъом ит.

Лыхъужыым ыцлэ урамым фаусыгъ

Урысыемрэ ДНР-мрэ я Лыхъужыу Владимир Жога ыцлэ кыалэу Мыекъуапэ имикрорайонэу Михайловым иурамхэм ащыщ фаусыгъ. 2022-рэ ильэсым гъэтхалэм и 5-м мамыр чыплэрысхэр кыалэм кыдащыхэ зэхъум Волновахэ дэжэ ар щыфэхыгъ.

Владимир Жога 1993-рэ ильэсым жьоныгуаклэм и 26-м Донецкэ кышцыхъугъ. 2014-рэ ильэсым хэгъэгур кьэ-зыухъумэхэрэм ясатырэ хэуцуагъ, разведывательнэ батальонэу «Спарта» ипэцагъ.

ДНР-м идзэ кыулыкыушлэхэм ащыщэу Урысые Федерацием и Лыхъужыуцлэ ары апэу кызыфагъэшъошагъэр. Ипшъэ-рылэ ыгъэцэкълэзэ лыхъужыныгъэхэу зэрэзэрихъагъэм фэшл эфэх нэуж Владимир Жога а щытхъуцлэр кыфа-гъэшъошагъ. 2022-рэ ильэсым гъэтхалэм и 6-м Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиныр ащ фэгъэхъы-гъэ унашом клэтхъыжыгъ.

«Владимир Жога ыцлэ Мыекъуапэ иурамхэм ащыщ фаусыгъ. А юфтхъабзэм клэцэклоу фэхъугъэхэр республикэм иоб-щественнэ организациехэр ары. Сэ ахэм адэзгъэштагъ. Патриот шыпкъэхэр, тильэхъанэ илыхъужыгъэр тыгу иллынхэм, лыхъужыныгъэ зезыхъагъэхэм ящысэкълэ нѳбжыкълэхэр пугъэнхэм мэхъанэшхо ял. Нэмыклэ зэоллэхэу, тичыплэгъухэу хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлэжыгъэхэу зидзэкълэ пшъэрылхэр щытхъу пылэу зыгъэцэкълэгъэхэм ацлэхэр ащымыгуушэнхэм тегъэлсыхъэгъэ нэ-мыклэ юфтхъабзэхэри Адыгеим щызэ-рахъаштых», — кылуагъ Адыгеим и Лышхъуэу Къумпыл Мурат.

Зрпштыныгытжы

Айщэт игъогу тетэу

Зэльашлэрэ лъапкь тхаклоу Мэщбэшлэ Исхьякь ироманэу «Айщэт» тыхыгъэ фильмыр хэгъэгум икинотеатрэмэ къащэгъэлабго.

Режиссерэу Александр Муратовым тырихыгъэ фильмым ыцлэр «Графиня Аиссе». Мэфэ заулэм ащ нэгырэ мин 500 фэдиз еплыгъах. Лъапкь тарихым, культурэм альэныкьоклэ мэхъэнэ ин зилэ хуэгъэ-шагъэмэ ар ахэт. Француз литературэм зилахь хэзылхыгъэ Шарлотта-Элизабет Аиссе (Айщэт) фэгъэхыгъэ романым Ioф зэрэдишлагъэмрэ фильмым кышщыгъэлабгъуагъэ хуэгъэмрэ афэгъэхыгъэ зэдэгущыгъэу тхаклом дэтшыгъ.

Исхьякь, Айщэт фэгъэхыгъэ романыр зыотх узысым фильмым итэхын хэта зигу-кьэкIыгъэр, сьд фэдэ тарихъа пылтыр, сьдэу-щтэу ащ Ioф дэишлэ-ныр ишгъухъуанэу ху-гъа?

— Апэдэдэ мы тхылъым еджагъэр Сергей Михалковыр ары. Лъэшэу шогъэшлэгъон хуэгъэ ыкли Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлыкъар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикищым япащэхэм афэтхэгъэ яамалхэр зэхалхъаныш, Айщэт фэгъэхыгъэ фильм тырахынэу. Республикэм ипашэу ащыгъум тетыгъэ Тхыаклушынэ Аслъан фильмым итэхынклэ Iэпылэгъу фэхъушт зэхэщэкIо куп ыгъэнэфэгъагъ. Къэралыгъо бюджет Ioф хэмытэу мыр гъэцкIэгъэн зэрэфаер дэгъоу кыд-гурелоти, лъэкI, амал зилэхэм зафэдгъэзагъ. Къанэкъо Арсен Адыгеир зэрэхлажьэрэм фэдизкIэ фильмым итэхын кыхэлэжьэнэу хъазырыгъ. Ау мыл-коу текIодэщтыр зэкIэ — сомэ миллион 80-р — Шъэумэн

Хъазрэт кытынэу хуэгъэ. Лъапкь хэхом и Фонд сэ сцIэ-клэ псынклэу зэхатщи, ищыкIэгъэ ахъщэр ащ кырагъэхъагъ. Шъэумэн Асиет кысфытеуи, ащкIэ макъэ кысыгъэлугъ. Фильмым Ioф дэтшлэнэу едгъэ-жагъ, ащ итэхын изэхэщэн, ар зэрэклорэм Къумпыл Мурат ыналэ тыригъэтыгъ. Телеком-пание зэфэщхъафхэм япа-щэхэм зэдэгущыгъэхэр ады-тилагъэх. КIэухым «Орел» ыкли «Ракурс» зыфилохэрэм зэзэгъ-ныгъэхэр адэтшыгъ, режиссерэу Александр Муратовым ыцIэ ахэм кыралуагъ. Шыпкъэр ploщтмэ, сэ ар сшлэщтыгъэп, ау фильм пчъагъэ тырихыгъэу, Ioфшлэгъэ пчъагъэ илэу кы-чIэкIыгъ. Артистхэм якыхэхын ар игъэкIотыгъэу дэлэжьагъ, Адыгеим бэрэ кьэклауагъ. Роль шъхъалэр кьэзышIыщтыр — Айщэт — ицIыкIугъомрэ ыныбжIыкIугъэу кьэзыгъэлэгъоштырэм якыхэхын пшэрылI шъхъэлаб. Ансамблэу «Налмэсым» икьэ-шъуакIоу Бэрэдж Дианэ апэ кыыхахыгъагъ ыкли ежъыри кьэ-зэгъыгъагъ. Айщэт цIыкIум ироль кьэзышIын зылэкIыщтыр кыыхахыным пае нэгырэ 40 фэдизмэ ахэплэагъэх. ЯхъулIэ Даянэ кыыхахыгъ. Сэри тIури сыгу рихыгъэх. Ау нэужым Бэрэдж Дианэ фильмым хэлэ-жъэнэу кызырээзэгъыгъэр зэ-кIихъажыгъ. Артистэу хэлэ-жъэнэу агъэнэфэгъэхэм ащыщэу Евгения Добровольская «Го-голь-центрэм» шылэжьэрэ ар-тисткэу, Къэбэртэе-Бэлыкъарым щыщэу Мамрэш Светланэ ыцIэ кырылуагъ. ЯхъулIэ Даянэ ащ ехыщырэу кычIэкIыгъ. Свет-ланэ Иван Грознэм шъхъэгъусэу фэхъуэгъэ Темрыкьо пщым ыпхъоу Гошэунае ироль кышIы-

гъагъэу кычIэкIыгъ. Джащ фэдэу Уджыхъу Марети, Зыхъэ Заурбийи, ПратIэкъо Адами, нэмыкIхэри кыыхагъэщынэу хуэгъэх. Джары фильмым икьэ-хъукIэ.

Романыр филь-мыр сьд зэрэз-текIыхэрэр, режиссе-рым о уиенлIыкIэ кы-дилIытагъа, сьд къа-дэхъугъэр?

— Зэдедгъашти, режиссе-рымрэ сэрырэ кьэдгъэлэгъонэу тызфэягъэр зы — шулэгуны-гъэм, шъхъэкIэфэныгъэм, цIыфы-гъэм тиадыгъэ шэн-хабзэ хэтэу кызырэкIурэр ары. Адыгэ пшээшэжъыер француз обще-ствэм а зэманым зыхафэм, къончагъэу, шъхъэмылIытэжъэу а уахътэм француз бзылIыфы-гъэхэм къахафэщтыгъэхэр кызы-химыгъахъэу зыкыуухъумэн, апэуцужъын зэрилIэкIыгъэр кьэгъэлэгъогъэныр пшэрылI шъхъэлаб. Айщэт ыгу кыыхы-гъэ Блез-Мари д'Эди фишыгъэ шулэгуныгъэм фэшъыпкъэу, ахэр зыщызэлукIэхэрэ чIыплэм язэхашIэ, язэфыщытыкIэ адыгэ къашъомкIэ ансамблэм иартист-хэм къагъэлэгуагъ. Бэрэдж Дианэрэ Едыдж Гушъаорэ зэ-факIо кызыдэшлэхэу а чIыплэм фильмым хагъэуцуагъ. Ар сэ сигукъэкIыгъ. Фильмыр зыгу рихыны, зыгу римыхыны кы-хэкIыщт. Сэ ренэу сэлэ: тхылъэу шызаджэрэр шъугу римыхымэ, зэтешъупложьы жъугъэтылI, зыгу рихыщтыр шъуауж кы-кIынкI хъун. Ау хэзгъэунэфы-кIмэ сшлоигъу, Къэбэртэе-Бэлы-къари, Къэрэщэе-Щэрджэси, Дагъыстани ащяплIыгъэхэу, Камчаткэми нэсэу зэрэщеплIы-хэрэмкIэ макъэ кысагъэлужьы. Голландием кырашIыкIи мары силофшIэгъухэм къафитеохи кьаралуагъ фэдэ фильм шыIэ зэрэхъугъэр зэрягуагъэр. Арышъ, тэ фэлээкIыщтыр тшIагъ.

ОутхэкIо цIэрылу.

Уиromanхэр птхынэу ебгъэжэным ыпэкIэ сь-дигъокIи хъарзынэщым зызэрэфэбгъазэрэм ты-щыгъуаз, Айщэт итIа-гъо сьдэуштыр бгъэунэ-фыгъа, сьдэуштыр уры-кIуагъа?

— Апэрэу Айщэт игугъу къа-шIэу зыщызэхэсхыгъэр Литера-турнэ институты ары. КIэлэе-гъаджэу тезгъаджэщтыгъэм зэ кылоагъэ Iапэ кысфишIызэ: «Адыгэу кыжъудеджэрэм

илъэпкьэгъу пшээшэжъыеу Айщэт Францием ифи, щапIуи, ыныбжIэ зекъум письмэу ытхы-гъэхэмкIэ француз литературэм икласикэ хэхъагъ». Ар зызэхэ-сэхым, Айщэт ылъапсэ сфынэу исхъухъагъ. Ау ащ ыуж илъэс 30 тешIэжыгъ. Францием ипIы-кIоу Швейцарием щылагъэм ишъхъэгъусэу Каландрини Айщэт фитхыгъэ письмэ 36-рэр 1946-рэ илъэсым Ленинград кышщы-дэкIыгъэ тхылъым кышщыхауы-гъагъ. Айщэт кырыкIуагъэр згъэунэфыным пае Францием сыкIогъагъ, ау зи Iэубытыплэ сшIын згъотыгъэп. Нэужым, илъэс заулэ тешIагъэу, хэкум икIэу ащ ыкIугъэ гъогур сIунэу сыгу кьэкIыгъ. Истамбыл сикIи, кухъэкIэ Марсель сыкIуагъ, етIанэ Лион автобускIэ сынэ-сыгъ. Католическэ диным ар рагъэхъэгъагъ, зыщапIугъэ унэм, идунай зехъожьым зэрагъэ-тIылыжыгъэр зыдатхэжыгъэ тхылъыр зычIэлэ чылысым санэсыгъ. Хъарзынэщым сьдэ-лэжьагъ.

Айщэт иобраз кьэзы-гъэтыгъэгъэ ЯхъулIэ Даянэрэ Мамрэш Свет-ланэрэ къадэхъугъэу олIыта?

— Сэ сызэрэплIырэмкIэ, дэгъоу къадэхъугъ. ЯхъулIэ Даянэ янэ урым, ятэ адыг. Урысыбзэр дэгъоу ешIэ, адыга-бзэр кIын кыфэхъу. Ау щытми, пшээшэ цIыкIухэм ахадэхэ зэхъум сэри сяплIыгъ, ар пстэуми къахэщыгъ, кызырэ-хахыгъэр дэгъоу ашIагъ. Сшло-гъэшлэгъонэу дэгъу дэдэу зы-кышIыгъ, образыр кытыгъ. ЕтIани дэгъоу хуэгъэр Даянэрэ Светланэрэ зэрэзэхыщырхэр ары. Мамрэш Светланэ артист-кэ чъэпхыгъ, илъэс пчъагъэ хуэгъэу мэлэжъ. Евгения Доб-ровольская ригъэджагъэмэ ащыщ. Ары къазылуагъэр: «Мыщ фэдэ пшэашъэм «Гоголь-цент-рэм» Ioф щешIэшъ, шыуеплI!» Егугъухэу ярольхэр тIуми къа-шыгъэх. ЕплIыхэрэм уасэ афашIын.

Айщэт тIомэ, лъэп-кьымкIэ мэхъанэ зигъу сыда кыыхэдгъэ-щын фаер, сьд зигугъу тшIын фаер?

— Письмэ 36-у ащ ытхыгъэм адыгэм фэгъэхыгъэу зи къахэ-фагъэп. Ау цIыф гъэсагъэу щытыгъ, де Ферриоль иунэ зефэм, ащ гъэсэнэгъэ дэгъу рагъэгъотыгъ: литературэр, те-атрэр дэгъоу ышIэщтыгъ, Воль-тер усэхэм кызыщаджэщтыгъэ салонхэм ахахэщтыгъ, Айщэт фэгъэхыгъэ усэхэри ащ ытхы-гъэх. Дунаим щядгъэшлэнхэ фаеба ащ фэдэу кытхэкIыгъэ-хэр?! Ежъ Айщэти унэгъо бай кызыхэкIыгъэр, ылъапсэхэр хэкум епхыгъэхэу кызырээзэ-плээкIыжырэр, кызырафигъэ-зэжъырэр сэ хэслъагъ ащ иобразэу кьэдгъэлэгуагъэм. Идунай зехъожьым ныбжыкIэ дэдагъ, илъэс 40 кыгъэшIагъэп. ЫгукIэ, ыпсэкIэ кызыхэкIыгъэмэ къахэхъажъэу кIэух фэсшыгъ. Тэ анахъ лъэпкыжъэу дунаим тетмэ тащыщ. Нэмыц, француз, араб дзэкIолIхэм, зекIохэм тидэхэ алуагъ. Ахэр кьэтхыхъэ-гъэнхэр, кьэгъэлэгъогъэнхэр ары ситарихъ тхыгъэхэм япшэ-рылIыр. «УмакIэмэ — утхъа-мыкI» ало. ТымакIэп, ау дунаим илъэс мин пчъагъэ хуэгъэу тытэт, кьэрал зэфэщхъафхэм тарыгъэкъухъагъ. Тихабзэ, тишэн-хэр ары бай тызышIыгъэхэр. Ахэр зымышIэхэрэм, ныбжы-кIэу тауж кыкIыхэрэм ядгъэ-шлэнхэ фае. Ар культурэм, тхакIохэм япшэрылI, сэри пшэрылIэу зыфэсэлэгуажьы.

Тхъауегъэпсэу, Исхьякь, гуищIэгъу укызырэтфэхъугъэмкIэ. Айщэт фэгъэхыгъэ фильмым «Гъогумаф» фэтIо!

— Шъори шъопсэу! Фильмым еплIыхэрэм уасэ фашIын.

Дэгущылагъэр ТЭУ Замир.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихы-гъэх.

Къинымы, гухахъо хегъуатэ

Шэуджэн районым щылэжьэрэ мэкъумэщ хызмэтшлалэу Абрэдж Мыхъамодэ зипащэм имеханизатор Датхужь Мыхъамодэ. «Урысые Федерацием мэкъу-мэщымкӀэ изаслуженнэ лофыш!» зыфилорэ щытхуцӀэр мы илъэсым къызфагъэшъошагъэхэм ари ащыц.

Мыхъамодэ къуаджэу Пщыжъ-хъаблэ къыщыхуыгъ, игъашлэм ащ дэс. Джыри колхозэу «Родинер» щылэзэ илофшӀэн ащ щыригъэжьыгъагъ, учетчыкыгъ, нэужым бригадирыгъ, ащ ыуж инженерыгъ. Джырэблагъэ гу-щылэгъу тызыфэхъум къызэ-рилуагъэмкӀэ, ицӀэджэгъу Абрэдж Мыхъамодэ иунэе хызмэтшлалэ зылуыр илъэс 11-м ехъуыгъ.

Анахъэу ежъ къызэрэхагъэ-щыгъэм лъапсэ фэхуыгъэмкӀэ, шуулагъэу илэмкӀэ тызеупчӀым, зыпари гъэшлэгъон ымышлагъэу къылуагъ ащ. Игуапэу ар къэ-зылотагъэр зыщылэжьэрэ хызмэтшлалэм ипашц:

— Мыхъамодэ лофэу зыфэб-

гъазэрэр теурыкӀуагъэ хэмы-лъэу, зэрэщытын фаем дэмыхэу игъом зэшлуихышт. СыдигъокӀи уицыхъэ зытелъын цӀыф, чэц мэзахэми, ошхыми, осыми, фэбэшхоми пшэрылъэу илэр ымы-гъэцакӀэу къэуцуштӀэп.

Мэкъумэщылэм илофшӀэн, сэ сишлӀокӀэ, пстэумэ анахъ къин. Ау ащ Датхужь Мыхъамодэ гухахъо хегъуатэ, къылэжьыгъэм ыуасэ ешлэ, егъэлапӀэ.

— Лэжьыгъэр чыгум еогъэ-кӀу, етӀанэ ащ уешлушлэ, къы-зэрэхэкӀыгъэм, зэрэхахъорэм, къызэрэпыкӀэрэм уальэплӀэ, унэ кӀэтхэу зыкӀалэты, «къэсы-мэджагъэхэми», ор къягоуагъэ-ми ольэгъу, уикӀэлэцӀыкӀу къэ-симэджагъэм фэдэу зэрэзэ-

тебгъэуцожьыщтым ыуж уит, узым къылэпыохыжьышъ, ины къэхъу, етӀанэ ар луохыжьы. Ащ гухахъо хэмыгъотэн плӀэкӀы-штӀэп, — ело тигуыщылэгъу.

ЩытхуцӀэр къызэрэфагъэ-шъошагъэр зэригуапэм къыкӀи-гъэтхыгъ, ащ фэдэу илофшӀэн осэшхо къыфэзышӀыгъэу, зыгъэ-лъэгъогъэ ипаци, нэмыкӀэу къыхэлэжьагъэхэми афэраз.

Датхужь Мыхъамодэ шъэуищ ил. лофшӀэныр шу аригъэлъэ-гъуыгъ, теурыкӀуагъэ ахэмылӀы-нэу, зыфагъэзагъэхэр икӀоу агъэцӀкӀэнэу ыгъэсагъэх. Ана-хыжьыр ары лоф ышӀэным зыныбжъ нэсыгъэр, ар УФ-м и МЧС Краснодар краимкӀэ и Гъэларышлалэ лут. Ащ пае къэ-

Сурэтыр лэжьыгъэ Аслъан тырихыгъ.

мынэу ар зыгъэпсэфыгъо уахъ-тэу илэм янэ-ятэхэм адэжъ къызыкӀожькӀэ, ышнахыкӀэхэр игъусэхэу ятэ дэлажъэ, унэгъо хызмэтри ахэр ары зыпшъэ дэкӀырэр.

Мыхъамодэ иунагъо мамыр-ныгъэрэ щылӀэкӀэшлурэ илӀы-нэу тыфӀэлаӀо, щытхуцӀэр къызэрэфагъэшъошагъэм пае тыфӀэгъушлӀо!

ХЪУТ Нэфсэт.

Гъогухэр къызэтенэнхэм фэшӀ

Хыльэзещэ автомашинэхэр зыщэщыцӀт псэуальэу Красногвардейскэ районым ит селоу Еленовскэм дэжъ щырагъэжьагъэм ишӀын гъунэм рафыллагъ.

ЛэпкӀэ проектэу «ШӀэхъэ-шлухэм адиштэрэ гъогу щынэ-гъончӀэхэр» зыфилорэм къы-зэрэщыдӀэлъытагъэу ар ашӀы.

Мы район дэдэм ит селоу Красногвардейскэм икӀэу къуаджэу Улапэ зӀепчызэ поселкэу Заревэм кӀорэ автомобиль гъогум ащ фэдэу зы псэуальэ щашӀи, мы илъэсым атӀупщыгъ. Ащ тетэу хыльэзещӀэным пылӀт предпринимательхэу нахыбэу мылӀку къызӀэкӀагъэхъаным фэшӀ шапхӀэхэр зыкуохэрэм апэшлукӀорэ лофшӀэнхэр рес-публикэм нахъ егъэлъэщых.

— Уахътэм къызэригъэлъэ-гуагъэмкӀэ, шапхӀэхэм ашӀокӀэу автомашинэхэр зыушӀэхэрэр ары нахыбэу гъогухэр зыкуо-тэхэрэр, — къылуагъ гъогухэр щынэгъончӀэнхэм фэгъэзэгъэ республикэ Гупчэм ипашцэу Даур Аргун. — ШӀопыр мэхъанэ зилэ автомобиль гъогу-хэм япроектхэр я 70 — 80-рэ илъэххэр ары зашӀыгъагъэхэр. А лӀэхъаным тонн 30 — 40 зезыщӀтхэм зыпари ягупшы-сӀцтыгъэп. Асфальтэу ателъы-щтыри, ащ ычӀэгъ чӀалӀхъащты-ри егъэлыекӀыгъэу къалпыгъагъ-

гъэх, ау непэрэ хыльэзещэ автомашинэхэм амалэу ялэм ахэр зыгъэфедэрэ предприни-мательхэм янэ-псыягъэ хэ-гъэхъожьыгъэмэ, анахъ пытэу шыгъэри зэхакъутэн альэкӀышт. ХыльэзещӀэным ишапхӀэхэм уашӀомыкӀым ары гъогухэр къызызэтенэщтхэр. ИщыкӀагъэ хъумэ, ашӀхъэ фимытэу ахэр ябгъэгъэцӀэкӀэнхэ фае.

Селоу Еленовскэм дэжъ ша-шырэ псэуальэм пстэумкӀи сомэ миллион 77,9-рэ пӀуухъагъ. Ар бэ, ау гъогухэм ягъэцӀкӀэ-жын тефэрэ мылӀкур къызэ-

тегъэнэжыгъэным ар ищыкӀагъ. ПсэолъэшӀын лофшӀэнхэр зэ-шӀозыхырэ ПАО-у «Ростелеко-мым» илъэсым ыкӀэм нэс объ-ектыр зэтыригъэуцоньшъ,

ытӀупщынэу ары гухӀэлъэу илэр. 2024-рэ илъэсым нэс ащ фэдэу псэолъи 6, мыгъэ ашӀы-хэрэри зэрэхэтхэу, Адыгеим щэгъэуцут.

ЯтӀонэрэ еджэгъум фагъэхъазыры

Кыхъашт 2023-рэ илъэс бюджетым ыкӀи 2024 — 2025-мкӀэ агъэнэ-фагъэхэм афэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм ипроект щытегуыцӀагъэх бюджет, финанс, хэбзӀахъ ыкӀи экономикэ политикэмкӀэ, предпринимательствэмкӀэ ыкӀи лӀкӀыб зӀепхыныгъэхэмкӀэ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитет зэхэсыгъоу илагъэм.

лофтхъабзэм хэлэжьагъэх Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарож-нэр, АР-м финансхэмкӀэ ими-нистрэу Виктор Орловыр, шӀокӀ зимылэ медицинэ страховани-емкӀэ АР-м и ЧыплӀэ фонд ипашцэу Хъут Светланэ. Зэхэ-сыгъор зэрицагъ республикэ Парламентым и Тхъаматэ игуа-дзэу, бюджет, финанс, хэбзӀахъ ыкӀи экономикэ политикэмкӀэ,

предпринимательствэмкӀэ ыкӀи лӀкӀыб зӀепхыныгъэхэмкӀэ Коми-тетым ипашцэу лӀэжэ Мухъамэд. лофтхъабзэр къызылуихызэ, ятӀо-нэрэ еджэгъум фагъэхъазыры-рэ законопроектым гъэтэрэзы-жыныну фэхуыцӀтхэм зыцатегу-щылӀэщтхэм апэрэ еджэгъум фагъэхъагъэхэми къафагъэзэ-жыныну АР-м и Лышхъэ лӀэу тхылъ къызэрафигъэхыгъэр ащ къылуагъ.

ПстэумкӀи ятӀонэрэ хӀплъэ-гъум фагъэхъазырыр проектым гъэтэрэзыжын 25-рэ комите-тым изэхэсыгъо щыфашыгъ. Апэрэ еджэгъумкӀэ зыхӀплъа-гъэхэм къыфагъэзэжы гъэтэрэ-зыжыныну фашыгъэхэм яшӀуа-гъӀэ сомэ миллиарди 7-рэ миллион 464-м ехъу 2023-рэ илъэс бюджетым кыхыхъо. Ащ тетэу хахъохэмкӀэ сомэ милли-ард 37,3-рэ ар хуыцт, хъардж-

хэр сомэ миллиард 38,8-м ехъу-щтых.

Депутатхэм сомэ миллион 514-м ехъукӀэ гъэтэрэзыжын-хэр фэшӀыгъэнхэ фаеу алытагъ. Культурэм, медицинэм, спортым альэныкӀокӀэ щыкӀагъэу щылэ-хэм ядэгъэзыжын, бюджетым епхыгъэу лоф зышӀэхэрэм ялэ-жӀапкӀэ индексацие шыгъэным ар апӀуухъашт. ГуыцӀэм пае, сомэ миллион 98,5-р АР-м и Къэралыгъо филармоние къыу-бытырэ чыплӀэм изетегъэпсы-хъан, миллион 20-р кӀэлэцӀы-кӀухэм языгъэпсэфыгъо уахътэ зэрагъэкӀоштым ыкӀи япсау-ныгъэ изетегъэуцожьын, сомэ миллион 118,6-р культурэм икӀэралыгъо ыкӀи муниципаль-нэ учреждениехэм ягъӀэкӀэжын, миллион 100-р лӀэжӀапкӀэхэм яиндексацие, миллион 170-м

ехъур уцӀэзэгъухэм язэгъэгъо-тын апай.

ЗӀкӀэри зигъо лофхэу алы-тагъ ыкӀи гъэтэрэзыжынхэр къыдӀэлъытагъэхэу бюджетым фэгъэхыгъэ законопроектыр АР-м и Парламент изичэзыу зэхэсыгъоу тыгъэгъазэм щылэ-щтым къыхалӀхъанэу зэдэ-штагъ.

ШӀокӀ зимылэ медицинэ стра-хованиемкӀэ АР-м и ЧыплӀэ фонд 2023-рэ илъэсымкӀэ ибю-джет ыкӀи 2024 — 2025-мкӀэ агъэнэфагъэхэм афэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм ипроектэу ятӀонэрэ еджэгъум фагъэхъазы-рыгъэм зыпари гъэтэрэзыжын имылӀэщтэу ары зэхэсыгъом къызэрэщӀауагъэр. Ащи Парла-ментым изэхэсыгъоу къэблагъэ-рэм депутатхэр зыхӀеплӀэщтых.

ХЪУТ Нэфсэт.

«Единэ Россием» ишышлэ гүпчэ 40-м ехьумэ Донбасс, Херсон, Запорожскэ экэхумэ лоф ашашлэ. ДНР-м ащ фэдэ гүпчэ 15 ит. Ахэм ащыцәу 10-р Мариуполь кыыщыцәуахыгь. Джащ фэдәу юридическэ, психологическэ ләпылэгьу языгьгәгьотырэ, кләлэцыкьлүхэм языгьгә-псфыгьго уахтэ зәхәышлэ гүпчәхәми чыплэ заулэмэ лоф ашашлэ.

СЭНЭХЬАТЫМ, КУЛЬТУРЭМ ЗАФАГЬАСЭ

АР-м и Лъэпкъ тхылъеджаплэ техническэ ыкӀи экономическэ литературэмкӀэ иотделрэ МыекӀопэ къэралыгъо гуманитар-техническэ колледжымрэ илъэсыбэ хуӀгъэу зэдэлажъэх.

АдыгеимкІэ
нахь сабыибэ
къызыфэхьухэрэр

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкІэ и Гупчэ комиссие иунашъу

къ. Мыекыуапэ,
шэклогум и 23-рэ, 2022-рэ ильэс
N 12/47-8

Спортм щыцлэрылэхэр

Бэнэгъу пэпчъ мэгугъэ

ДзюдомкӀэ Дунэе зэлукӀэгъухэу Челябинскэ щыкӀуагъэхэм бэнэкло 300-м нахыбэ ахэлэжъагъ.

Хэгъэгуи 7-мэ ябэнэклохэр алырэгъум щызэнэкъокъугъэх. Белоруссием, Индием, Монголием, Израиль, Урысыем, нэмыкӀхэм кӀарыкӀыгъэхэм ялэпӀэсэнэгъэ кӀагъэлъэгъуагъ. Урысые Федерацием ихэшыпыкӀыгъэ командэ хэтэу Ордэн Заур килограмм 81-м нэс кӀэзыщэчыхэрэм ябэныгъ.

Кемерово, Белоруссием, Красноярскэ дзюдомкӀэ ябэнэклохэм Ордэн Заур атекӀуагъ. Дышъэм икӀыдэхынкӀэ зэнэкъокъум Москва щыцӀэу Егор Сухопоровымрэ Ордэн Зауррэ щызэлукӀагъэх. ТекӀоныгъэр Москва ибэнэкло кӀыдихи, апэрэ чыплӀэр фагъэшъшагъ. Тыжыын медалыр 3. Ордэным кӀыдихыгъ, ипашӀэр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу БеданэкӀо Рэмэзан.

Пщыжъхьаблэ щыпсӀурэ спорт унагъом Ордэн Заур щанӀугъ. ЯтӀэу Аслъан спортсмен цӀэрыло мыхъугъэми, иныбжыкӀэгъум физкультурэм пыщагъэу щытыгъ. ЫкӀохэу Анзаури, Заури дзюдомкӀэ ыгъэбанэхэ шлоигъуагъ.

Зэшхэм
ямедальхэр

АР-м изаслуженнэ тренерэу НэджыкӀо Руслъан ары яапэрэ тренеры. Анзаур Урысыем изэнэкъокъу дышъэ медалыр кӀыщыхыгъ. Урысыем и Кубок икӀыдэхынкӀэ зэнэкъокъоу Мыекъуапэ щыкӀуагъэм Ордэн зэшитӀуми апэрэ чыплӀэхэр кӀыщахыгъэх. Дунэе ыкӀи хэгъэгу зэлукӀэгъухэм медальхэр кӀащыдахыгъэх.

Анзаур джырэ уахътэ Урысыем иныбжыкӀэхэм яхэшыпыкӀыгъэ командэ итренерэу лоф ешӀэ. Заур Мыекъопэ кӀэралыгъо технологическэ университетым ияцэнэрэ курс щеджэ. СССР-м изаслуженнэ тренерэу Кобл Якъубэ ыцӀэ зыхырэ спорт еджапӀэм дзюдомкӀэ зыщегъасэ.

Ныбджэгъухэр,
тренерхэр

— Спортм тренер цӀэрылохэм нэлуасэ сафишыгъ, ныбджэ-

гъушӀухэр щысӀлэх. ЗэкӀэми сафэраз, — кӀелуатэ Ордэн Заур. — Челябинскэ щыкӀогъэ Дунэе зэлукӀэгъум дэгъоу зыфэзгъэхъазырыным фэшӀ дзюдомкӀэ

бэнэклоу Пашло Алий лэпылэгъу кӀысфэхъугъ. Ныбджэгъуныгъэу зэдӀылӀэр ащ фэдэ зэлукӀэгъухэм ащӀэпытэ.

Алырэгъум бэнэгъур зыщыблӀкӀэ, 3. Ордэным апэрэ такӀыкӀым кӀыщегъэжъагъэу пытагъэ кӀызыхегъафэ. КӀенэкӀокӀурэм ылапшъэ ыубытыщтми, пхъашӀэу пэуцӀщтми уахътэр егъэлапӀэ. Бэнэгъу пэпчъ текӀоныгъэр кӀыщыдихыным пылъ, шыкӀэмэ альэху. Зыгорэ кӀыдэмыхъугъэмэ, апэ кӀеджэрэр тренерэу БеданэкӀо Рэмэзан. Ныбджэгъухэри рэхъатэу щытыхэрэп, кӀеушыых.

КӀыпфэгумӀкӀырым уедӀлун, зэхӀэхын фаеу 3. Ордэным елытэ. Адыгэ шэн-хабзэхэр щыӀэныгъэм бэнэклохэм щызэрахъэх, упчӀэжъэгу зэфэхъух. Зэнэкъокъум хэлэжъэнху гъогу зытэхъэхӀкӀэ адыгэ быракъыр зыдаштэ, зэхэхъэхэм ащагъэбыбатэ.

— Ным исаугъэт Мыекъуапэ щэгъуцӀуцӀтэу кӀэбар зэхӀтхыгъэ, — тизэдэгъушӀыгъу лӀагъӀуатэ Ордэн Зауррэ Пашло Алийрэ. — Саугъэтыр зыфэдэщтым, чыплӀэу зыщагъэпсыщтым такӀлэупчӀагъ. КӀэралыгъо гъэпсыкӀэ илӀэу Адыгеир зыпсӀурэр илъэс 100 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ лофтхъабзэхэм тигуапэу тахэлэжъагъ. Ным исаугъэт епхыгъэ лофхэмкӀэ тишӀуагъэ кӀэдгъакло тшӀоигъу.

2024-рэ илъэсым Олимпиадэ джэгунхэр Париж щыкӀошты. Адыгэ Республикэм дзюдомкӀэ ихэшыпыкӀыгъэ командэ ибэнэклохэм Олимпиадэм зыфагъэхъазырызэ, хэгъэгу ыкӀи дунэе зэлукӀэгъухэм ахэлэжъэнхэ ямурад. Ордэн Заур игухӀышӀухэр кӀыдэхъунхэу фэтӀэлэ.

СурӀтхэм арытхэр: **Ордэн Заур сэмзгумкӀэ апэрэу щыт; 3. Ордэныр мэбанэ (фыжъыр зыщыгъыр).**

Зэхъышагъэр ыкӀи кӀыдзыгъэжыгъэр:
АР-м лӀэпкӀэ лофхэмкӀэ, лӀэкӀыб кӀэралхэм ащыпсӀурэ тилъэпкӀэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кӀэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр:
385000
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдӀышӀыр:
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм кӀаӀихырэр А4-кӀэ заджӀэхэрэ тхъапэхэу зипчъагъӀкӀэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дӀлӀэу, шрифтыр 12-м нахъ цӀыкӀунэу щытӀэп. Мы шапхъэхэм адимыштӀэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкӀегъӀэложыхъ.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын лофхэмкӀэ, телерадиокеӀэтынхэмкӀэ ыкӀи зӀлы-лӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Тemyр-Кавказ чыплӀэ гъӀорышӀанӀ, зӀраушыхъатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхъаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкӀэмкӀи пчъагъэр
4654
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2120

Хэутыным узчыкӀлӀтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
ЗыщыкӀлӀтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъалэр
МӀцӀлӀэкӀо
С. А.

ПшъэдӀкӀыжъ зыхырэ секретарыр
ЖакӀэмькӀо
А. З.

